

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖÇ VE KÜLTÜR KAVRAMLARINA YÖNELİK METAFORİK ALGILARI

METAPHORICAL PERCEPTIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES TOWARDS THE CONCEPTS OF MIGRATION AND CULTURE

Elif Alkar¹

ÖZ: Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göç ve kültür kavramlarına ilişkin metaforik algılarının belirlenmesidir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri, öğrencilerin “Göç/kültür gibidir; çünkü” cümlelerinin yazılı olduğu formları tamamlamalarıyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Öğrencilerin oluşturdukları metaforlar ayrıca ortak özellikleri bakımından kategorize edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğu göç kavramını *ayrılık, değişim, kuş, taşınmak* metaforlarıyla ilişkilendirmiştir. Kültür kavramı için geliştirilen metaforlar daha çok *gökkuşağı, insan ve kimlik* üzerinedir. Kavramlara ilişkin oluşturulan kategorilerde göç kavramının en fazla “kayıp ve yalnızlık olarak göç” kategorisi altında, kültür kavramının ise “kimlik olarak kültür” kategorisi altında bir araya geldiği görülmektedir.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler, göç, kültür, metafor, eğitim

ABSTRACT: The aim of this study is to identify the metaphorical perceptions of social studies teacher candidates regarding the concepts of migration and culture. The study was implemented through the phenomenology pattern, one of the qualitative research designs. The study was conducted with teacher candidates studying at the Social Studies Teaching program of Bursa Uludağ University in the 2021-2022 academic year. The data of the study was collected by completing the forms in which there were statements that read as “Migration/culture is like; because it is”. The content analysis technique was used in the analysis of the data. The metaphors created by the students were also categorized in terms of their common features. As far as the results obtained from the study are concerned, the majority of the participants associated the concept of migration with separation, change, bird and relocation metaphors. The metaphors generated for the concept of culture were mostly about rainbow, human and identity. In the categories created for the concepts, it was observed that the concept of migration came together under the category of “migration as deprived and solitude” and the concept of culture came together under the category of “culture as identity”.

Keywords: Social studies, migration, culture, metaphor, education

Bu makaleye atıf vermek için:

Alkar, E. (2023). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göç ve kültür kavramlarına yönelik metaforik algıları, *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(2), 1205-1218

Cite this article as:

Alkar, E. (2023). Metaphorical perceptions of social studies teacher candidates towards the concepts of migration and culture, *Trakya Journal of Education*, 13(2), 1205-1218

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van/Türkiye, e-mail: elifalkar@gmail.com ORCID: 0000-0002-5048-6470

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Metaphors are a way of comprehending life and the "other" (Lakoff & Johnson, 2015). People principally express the feelings and thoughts they generate in their minds against the concepts with metaphors, so they can explicate a known concept in different ways (Otyzbayeva, 2006). Migration and culture, which are amongst these concepts, are the factors that are effective in shaping and changing the way of life of societies. On a scientific basis, migration is defined as the change of location of people or societies to move temporarily or permanently in one part of their lives or afterwards (Mutluer, 2003). Migration stands out as a collective action engendered by the social change in all its forms, especially national, international, compulsory, voluntary, short-term or long-term. All social structures in both migration-receiving and migration-sending countries are impacted by this change (Adıgüzel, 2018). Culture, which is one of these social structures, consists of the elements of how people think, hear, act, want, look at themselves, see their essence, and organize their values, ideals and wishes (Uygun, 2018). It is an important issue to identify how the concepts of migration and culture, which are quite common in social sciences, are perceived by pre-service teachers in this sense, and with which emotions and thoughts they are met. In fact, the metaphors developed by pre-service teachers for the concepts of migration and culture become prominent in educational activities while performing their profession in the future, and the classroom activities can be shaped with these meanings attributed to the concepts (Arslan & Bayrakçı, 2006).

The purpose of this study is to investigate the metaphorical perceptions of social studies pre-service teachers towards the concepts of migration and culture and single out the developed metaphors according to their common characteristics under certain categories.

Method

The qualitative research method was used in this study, which was carried out with social studies pre-service teachers. In the present study, which included the phenomenology design, it was aimed to discover and reveal the concepts underlying the existing phenomena (Yıldırım & Şimşek, 2011: 78). The study was carried out with social studies pre-service teachers studying at Bursa Uludağ University between 2020 and 2021 academic year.

A total of 135 pre-service teachers participated in the study, in which the students from all grades participated. 83 of these pre-service teacher participants were women and 52 male students. In the study, the data were collected with metaphor forms and personal information forms. In the related metaphor forms, the participants were asked to associate the concept of migration/culture to a metaphor that sprang to their minds and justify themselves. The data obtained, taking into account the ethical permissions and voluntariness, were then collected under various categories.

The data obtained in the study were analyzed by the content analysis technique. Content analysis stands out as a frequently used technique in social sciences, which allows indirect studies on human behavior and nature (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2014: 246). In order to ensure the validity level of the study, the data were described in detail and it was explicated how the results were obtained (Yıldırım & Şimşek, 2011). In order to ensure the reliability of the study, the metaphors stated by the participants and the categories generated were examined by 2 expert opinions in order to examine the level of representation. The metaphors and categories examined in the presence of expert lecturers were compared and rearranged.

Findings

In the findings obtained from the study, it was observed that social studies pre-service teachers produced 108 answers for the concept of migration and 64 different metaphors were developed. The pre-service teachers expressed the concept of migration mostly using the metaphors of separation, change, bird, moving, rebirth, and forced travel. Furthermore, the metaphors developed for the concept of migration were grouped under 8 categories. In these categories, migration was divided into loss and loneliness, displacement, a new beginning, a forced struggle, freedom, change, obscurity and solution of problems. As

far as the findings in this study are concerned, it was revealed that the metaphors of the participants for the concept of migration were mostly under the categories of loss, loneliness and displacement.

In the study, 103 responses were received from the participants for the concept of culture. 73 different metaphors were obtained from the responses received. The participants mostly associated the concept of culture with the concepts of rainbow, human, identity, tree, mirror, self, feeling of belonging, roof, life and child. From the metaphors developed for the concept of culture, 7 different categories were obtained.

These categories were divided into identity, diversity, need, sustainability, a challenging process, a protective element and accumulation. In the study findings, it was concluded that the metaphors developed by the participants for the concept of culture were gathered the most under the category of identity.

Discussion and Conclusion

In the present study, the metaphorical perceptions of social studies pre-service teachers developed for the concept of migration and culture were investigated. In this study, the participants used the metaphors such as loss, separation and loneliness, which had more negative expressions for the concept of migration. When the relevant literature is examined, it is clearly seen that various studies have been carried out at different school and grade levels regarding the metaphorical perception of the concept of migration.

In those previous studies, the students mostly associated the concept of migration with the metaphor of "bird" (Şentürk, Tıkman, & Yıldırım, 2017; Canbaba, 2018; Duran, 2019; Öztaş, 2020; Türk & Atasoy, 2020; Güneş & Çetin, 2020). In some other studies, migration was mostly expressed with the metaphors such as moving, leaving, moving out of necessity, reaching a place, etc. (Çepni, 2013; Çetin, Kılcan, Güneş, & Çepni, 2015; Şentürk, Tıkman, & Yıldırım, 2017; Kılınç, Karayel & Koyuncu, 2018). In a study conducted with Iraqi Turkmen students who were exposed to migration, the concept of migration was mostly expressed with the metaphors of war and death (Irmak, Bilginer, & Çetin, 2018). There is also another study in which migration was mostly identified by the metaphors of helplessness and obscurity (Öztaş, 2020).

In the study, the resulting metaphors developed for the concept of culture included more diversity and multidimensional concepts and emotions. In his study, Çelikten (2006) investigated culture as the organizer of change in our education system, its compass and unifying features. In the study conducted by Erdilmen Ocak, Çiydem, and Mindivanlı Akdoğan (2017), the social studies pre-service teachers identified the concept of culture mostly with the concepts of life, human and life. Akyol and Kızıltan (2018) stated that teacher candidates expressed the concept of culture mostly with the mirror metaphor.

GİRİŞ

XX. yüzyılın son çeyreği, teknoloji, iletişim ve ulaşım alanlarındaki gelişmelerle birlikte dünyada büyük değişimlere sahne olmuştur (Tuna ve Özbek, 2014). Küreselleşmenin de eşlik ettiği bu değişim sürecinde ulusal ve uluslararası düzeyde yaygınlaşan ve hızlanan göçler dikkat çekmektedir (Tezcan, 2000). Göç olgusu, kişi ya da toplumların hayatlarının bir bölümünde veya devamında geçici veya kalıcı bir süre için gerçekleştirdiği yer değiştirme hareketi olarak tanımlanır (Mutluer, 2003). İnsanlığın var oluşuna dayanan göçlerin temel gerekçesine, farklı yaşam alanları yaratmak amacıyla birey ve toplumların bulunulan yerden ayrılıp başka topraklara yerleşmesi ileri sürülebilir (Tuna ve Özbek, 2014). Bu bağlamda göç eylemi, sosyal değişimlerin güçlü bir unsuru olup farklı dine, dile, kültüre mensup bireylerin ve toplulukların bir arada yaşamalarına neden olan bir hareketliliği içerir (Karpas, 2013).

Tarihsel süreçte göçler, ilk dönemlerde sadece sel ve deprem gibi doğa olayları sebebiyle gerçekleşirken zaman içinde savaş, ekonomik sorunlar, sosyal ve kültürel etkenler gibi farklı pek çok nedene bağlı olarak ortaya çıkmıştır (Öktem, 2018). Özellikle 1991 yılından itibaren soğuk savaş döneminin sona ermesi ile Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'dan çıkışın önündeki engeller kalkmış, bu durum uluslararası göçlerin artışına neden olmuştur. Daha küçük sınırlara sahip ülkelerin ortaya çıkması ile farklı gelir ve istihdama sahip ülkeler oluşmuştur. Ekonomik nedenlerin yanı sıra günümüzde bazı ülkelerde devam eden çevresel bozulmalar, kuraklık, sel, kıtlık ve sivil çatışmalar, insanların ülkelerini terk etmelerine neden olmaya devam etmektedir. Bu tür zorunlu göçlerle birlikte küresel düzeyde gelişen iletişim ve ulaşım ağları da nitelikli bireyleri gönüllü olarak farklı ülkelere göç etmeye yöneltmektedir (Weiner, 1990: 93).

Göç yönelimleri tek bir formla sınırlı değildir. Dünya üzerinde yaşanan temel göç çeşitleri arasında, yasal olma durumuna göre düzenli ve düzensiz göç; kişinin hür iradesine bağlı olarak gönüllü ve zorunlu

göç; ülke sınırlarını aşma durumuna göre iç göç ve dış göç; gidilen yere yerleşme biçimine göre devamlı ve geçici göç; gidilen yerde kalış süresine göre kısa süreli ve uzun süreli göçler bulunur (Memiş ve Bülbül, 2014; Sert, 2016; Özdal, 2018; Adıgüzel, 2018). Tüm bu göç çeşitlerinin ortak tarafı, terkedilen ile yerleşilen topraklar arasında bilgi, duygu, kültür, sermaye ve nüfus aktarımının olmasıdır (Alkar ve Atasoy 2020).

Göçler gerçekleştirildikleri tüm çeşitleriyle kolektif bir eylem olarak öne çıkmakta ve hem göç alan hem göç veren ülkedeki bütün toplumsal yapıları etkilemektedir (Adıgüzel, 2018). Bu toplumsal yapıların içinde dil, din, örf ve adetleri bir bütün olarak kapsayan kültür kavramı karşımıza çıkmaktadır. Göç hareketliliği bu yönüyle pek çok toplumun etnik ve kültürel çeşitliliğine katkıda bulunduğu için ülkelerin ekonomik, demografik ve sosyal dinamiklerini etkileyerek kültürel yapının şekillenmesine yardımcı olmaktadır (Giddens, 2006: 583).

Kültür kavramı, latince kökenli bir kelime olan “cultura”dan gelir ve “ekin” anlamını taşır (Güvenç, 1996: 96). Cevizci (2010)’ye göre kültür, insan toplumunun sosyal olarak kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve maddi olmayan ürünler bütünü, sembolik ve öğrenilmiş ürünler ya da özelliklerin toplamıdır. Bütünsel bir yapıya sahip olan kültür olgusu, aletlerden, tüketim ürünlerinden, anayasal belgelerden ve insana özgü düşünce, beceri, inanç ve törelerden oluşan bir kavramı içermektedir (Malinowski, 1990; akt. Yanık, 2012).

Kültür hem maddi hem manevi öğeleri ile öne çıkmaktadır. Kültürün maddi öğeleri arasında; teknoloji, sanayi tesisleri, barajlar, çeşitli makineler, mimari eserler, köprüler, binalar, araç-gereçler bulunurken manevi öğeleri arasında; inanç, değer, ahlak, gelenek-görenek, efsaneler, folklor ve töreler vardır (Tanrikulu, 2018). Uygur (2018) kültürün öğelerini; insanın nasıl düşündüğü, duyduğu, eyleme geçirdiği, istediği, insanın kendisine nasıl baktığı, özünü nasıl gördüğü, değer, ülkü ve isteklerini nasıl düzenlediği şeklinde ifade etmektedir. Bilgiç (1979) kültürü, bir millete şahsiyet veren ve diğer milletler ile arasındaki farkı ortaya koyan maddi ve manevi değerlerin bir bütünü olarak tasvir eder. Kültür bu anlamda fikirlerin, uygulamaların, kurumların, ürünlerin ve sanat olgularının birleşiminden meydana gelmektedir (Kroeber ve Kluckhohn, 1952). Gellner (1992; akt. Güngör, 2011), iki insanın ancak ve ancak aynı kültürü paylaşmaları halinde aynı ulustan sayılabileceğini ifade eder.

Kültürün temel özellikleri arasında öğrenilebilir, sürekli, toplumsal, idealleştirilmiş kuralları içeren bütünsel bir yapıda olması bulunur (Güvenç, 1994). Toplumun ahlaki değerlerini ve alışkanlıklarını taşıyan kültür, bu yönüyle insanlar arasında dayanışma ve birleştirme eylemlerini içeren bir özelliğe sahiptir. Bunun yanı sıra kültür, birey ve toplumların ortak ihtiyaçlarını karşılayıp yeni ihtiyaçlar karşısında değişim gösterebilmektedir (Peters ve Waterman, 1987; Naktiyok, 1999; Güney, 1997; Uzunçarşılı Soydaş, 2001; Aktan, 2003; Tanrikulu, 2018).

İnsanın koşulsuz doğası olan kültür, nasıl öğrendiğimizi ve öğrettiğimizi şekillendirmektedir (Gay, 2014). Bu anlamda eğitim ve kültür arasında işlevsel ve karşılıklı bir iletişim bulunur. Eğitimciler kültürün eğitim yoluyla kazandırılan muhteva (içerik) olduğunu, eğitimin bu muhtevayı kazandıran bir süreci kapsadığını belirtir. Bu bakış açısına göre eğitim ve kültürü birbirinden ayrı düşünmek olası değildir (Güvenç, 2013).

Mevcut çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının göç ve kültür kavramlarını nasıl algıladıklarını ve bu kavramları hangi metaforlarla ifade ettiklerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Disiplinler arası bir anlayışı kapsayan sosyal bilgiler; tarih, coğrafya, vatandaşlık, psikoloji, antropoloji, sosyoloji, ekonomi, felsefe ve hukuk başta olmak üzere pek çok bilim dalı ile temas halindedir. Bu disiplin içerisinde birey ve toplumla ilgili pek çok konu bulunmaktadır. Söz gelimi bireylerin kültürel özellikleri, tarihi geçmişleri, göç deneyimleri ve kültürel değişimleri sosyal bilgiler ile ilişkili konulardır. Sosyal bilgiler farklı kültürlerle sahip bireylerin bilgi temelinde ilerlemeleri ve karar alabilmelerine imkân sağlar (Savage ve Amtrong, 1996: 9). Bireylerin aileden sonra okul kurumuna katılması ile kültürel gelişimler sağlamalarına katkıda bulunur (Gürel ve Çetin, 2018).

Sosyal bilgiler ders programında, göç ve kültür kavramları aynı ağırlıkta yer bulmasa da program içeriğinde önemini koruyan bir yere sahiptir. Türkiye’de özellikle 2011 yılından sonra artış gösteren göç hareketliliği göz önünde bulundurulduğunda, bireylerin göç sonucunda yaşanan toplumsal değişimleri daha iyi anlaması adına sosyal bilgilere büyük görevler düşmektedir (Pehlivan Yılmaz ve Günel, 2021). Yine 2005 yılında sosyal bilgiler öğretimi programına eklenen “Kültür ve Miras” öğrenme alanı ile kültür kavramının program içeriğinde geniş yer bulması çalışmanın sosyal bilgiler öğretmen adayları ile gerçekleştirilmesi gerekliliğini doğurmuştur. Mevcut çalışmada sosyal bilgiler programının içinde sıkça yer verilen göç ve kültür kavramlarının algılanış biçimi için bir farkındalık oluşturulması amaçlanmıştır.

İlgili alan yazın incelendiğinde göç kavramına yönelik öğrenci algılarının metaforlar aracılığıyla incelendiği sınırlı sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir (Çepni, 2013; Çetin, Kılcan, Güneş ve Çepni, 2015; Şentürk, Tıkman ve Yıldırım, 2017; Canbaba, 2018; Kılınç, Karayel ve Koyuncu, 2018; Irmak,

Bilginer ve Çetin, 2018; Duran, 2019; Öztaş, 2020; Türk ve Atasoy, 2020; Güneş ve Çetin, 2020; Öztaş, 2020). Göç metaforuna ilişkin bu araştırmaların büyük bir kısmı ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin kültür kavramına ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla incelendiği ulusal çalışmaların ise nispeten daha az sayıda olması dikkat çekmektedir (Çelikten, 2006; Erdilmen Ocak, Çiydem ve Mindivanlı Akdoğan, 2017; Akyol ve Kızıltan, 2018). İlgili literatür göz önüne alındığında göç ve kültür kavramlarına yüklenen metaforik algıların beraber incelendiği tek bir çalışmaya rastlanılmamış olması ve göçün birey ve toplum kültürü üzerinde derin etkilerinin olması her iki kavramın birlikte incelenmesi gerekliliğini düşündürmüştür.

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göç ve kültür kavramlarına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göç kavramı için geliştirdikleri metaforlar nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göç kavramı için geliştirdikleri metaforlar hangi kategoriler altında toplanmaktadır?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramı için geliştirdikleri metaforlar nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramı için geliştirdikleri metaforlar hangi kategoriler altında toplanmaktadır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Mevcut araştırma, öğretmen adaylarının göç ve kültür kavramlarına yükledikleri anlamları metaforlar aracılığıyla belirlemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Çalışmada göç ve kültür kavramlarına yüklenen anlamların metaforlar aracılığıyla incelenmesinin nedenleri arasında metaforların iki kavram arasındaki örtük benzeşmeyi sağlaması ve metaforların anlamlarının cümle içinde ifade edilen yönüyle ele alınması bulunmaktadır (Otyzbayeva 2006; Ricoeur, 2007: 64; Merriam, 2013). Bu amaçla çalışmada odaklanılan olgular, öğretmen adaylarının göç ve kültür kavramlarını nasıl oluşturdukları, yorumladıkları ve anlamlandırdıkları ile ilgilidir.

Katılımcı Grubu

Araştırmanın katılımcı grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz döneminde bir devlet üniversitesinin sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Katılımcı grubunun seçilmesinde araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan ölçüt örnekleme kullanılmıştır Söz konusu ölçütler arasında öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde öğrenim görmeleri ve yabancı uyruklu öğrenci statüsünde olmamaları bulunmaktadır. Katılımcılar I., II., III. ve IV. sınıf düzeyinde öğrenimlerini sürdüren gönüllü öğretmen adaylarını kapsamaktadır. Öğretmen adaylarının cinsiyet ve sınıf düzeyine göre sayısal dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcı grubun cinsiyet ve sınıf düzeyine göre dağılımı

Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kadın	83	61
	Erkek	52	39
Sınıf Düzeyi	1.sınıf	34	25
	2.sınıf	35	26
	3.sınıf	29	22
	4.sınıf	37	27
Toplam		135	100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcı grubunun 83’ü kadın (%61) ve 52’si erkek (%39) olmak üzere toplam 135 kişiden oluştuğu görülmektedir. Sınıf düzeyine göre dağılımlara bakıldığında, 34 katılımcının

birinci sınıf (%25); 35 katılımcının ikinci sınıf (%26); 29 katılımcının üçüncü sınıf (%22) ve 37 katılımcının dördüncü sınıf (%27) düzeyinde öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Metafor Formları” kullanılmıştır. Metafor, bir şeyin başka bir şeyin bakış açısıyla anlaşılması, tecrübe edilmesi, bir düşünce malzemesini, insan kavrayışının bir şekli ile ifadesidir (Lakoff ve Johnson, 2015: 15). Metaforlar yoluyla bir kavramı başka bir anlam taşıyan sözcükle ilişkilendirmek, benzetme yoluyla ortak bir isim altında toplamak mümkündür (Otyzbayeva, 2006). Araştırmada kullanılan metafor formlarında katılımcılardan “Göç.....gibidir; çünkü.....” ve “Kültürgibidir; çünkü.....” cümlelerinde yer alan boşlukları tamamlamaları istenmiştir. Araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu”nda ise katılımcıların cinsiyet ve sınıf düzeylerine ait bilgiler bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin “uludag.ogr.edu.tr” uzantılı e-mail adreslerine “Google Online Form” gönderilerek gönüllülük esasıyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin “Google Online Form” şeklinde toplanmasının nedenleri arasında pandemi sürecinin devam ediyor olması ve daha çok katılımcıya ulaşılabilmesi bulunmaktadır.

Veri toplama araçlarının uygulanması Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından alınan izinler doğrultusunda 27/11/2020 tarihinde çıkan 2020/9 sayılı onay numarası ile 262 öğrenciye ulaştırılarak gerçekleştirilmiştir. Gönüllü olarak 135 katılımcının yanıtladığı formlardan eksik ve ilişkisiz yanıtlar çıkarılmış, böylece göç kavramı için 108, kültür kavramı için 103 geçerli yanıt üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların gönüllülük esasıyla, e-mail adreslerine iletilen formları istekleri doğrultusunda doldurabilecekleri hatırlatılarak sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile yorumlanmıştır. İçerik analizi, insan davranışları ve doğası üzerinde dolaylı yoldan çalışmalara imkân tanıyan sosyal bilimlerde oldukça sık kullanılan bir teknik olarak öne çıkmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014: 246). İçerik analizindeki temel anlayış, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. İçerik analizinde ilk olarak, konu içeriğinde yer alan benzer veri ile kavramlar bir araya getirilir ve belli temaların içerisinde toplanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Mevcut araştırmada öğretmen adaylarından formlar aracılığıyla elde edilen veriler, içerik analizi sonrasında betimsel bir anlatım ile doğrudan alıntılara yer verilerek aktarılmıştır. Bir sonraki süreçte söz konusu metaforlar çeşitli kategoriler altında bir araya getirilmiştir. Farklı başlıklar halinde sunulan bu kategorilerde katılımcılardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Mevcut çalışmada öncelikle araştırmanın geçerlilik düzeyini sağlamak amacıyla veriler ayrıntılı olarak betimlenmiş ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı açıklanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla katılımcıların ifade ettiği metaforlar ve oluşturulan kategoriler temsil düzeyinin incelenmesi adına iki uzman tarafından kontrol edilmiştir. Uzmanlar, iki farklı devlet üniversitesinin Eğitim fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümlerinde görev yapan, göç ve kültür kavramları üzerine yayınlara sahip olan öğretim üyeleridir. Uzmanlar eşliğinde incelenen metaforlar ve kategoriler karşılaştırılarak tekrar düzenlenmiştir. Uygun bulunan düzeltmelerde bazı kavramların birden fazla kullanımı (yineleme) ve yakın anlamlı metaforların aynı kategori altında birleşimi bulunmaktadır. Örneğin göç kavramı için ifade edilen “gece ve gündüz” metaforu “yeni bir başlangıç olarak göç” kategorisinden “değişim olarak göç” kategorisine dahil edilmiştir. Yine kültür kavramı için ifade edilen “geçmişimiz” metaforu anlamsal olarak “kimlik olarak kültür” kategorisinden “birikim olarak kültür” kategorisi grubuna alınmıştır. Söz konusu karşılaştırmalarda güvenilirlik katsayısı Miles ve Huberman’ın (1994) formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) ile gerçekleştirilmiştir. Hesaplama sonucunda %93 düzeyinde bir uzlaşma sağlanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri bir değer olması yeterli karşılanmaktadır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında toplanan veriler doğrultusunda elde edilen metaforlara ve geliştirilen kategorilere yer verilmiştir.

Göç Kavramına İlişkin Metaforlar

Araştırmada öncelikle göç kavramı için öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar incelenmiştir. Elde edilen analizler sonucunda göç kavramı için geliştirilen metaforlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “göç” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
ayrılık	8	dolu	1	okyanus	1
değişim	7	eksiklik	1	özgürlük	1
taşınmak	6	evlenmek	1	profesyonel bir oyuncu	1
kuş	5	gece ve gündüz	1	sabit olarak yaşamamak	1
yeniden doğuş	4	gerilemek	1	seçim	1
zorunlu seyahat	4	gezegen	1	sel	1
yeni bir dünya	3	hayat	1	seyahat	1
ölüm	3	heyelan	1	sonbahar	1
yalnızlık	3	hologram	1	su	1
gurbet	3	hüzün	1	tatil	1
umut	3	ilaç	1	terk etmek	1
hüzünlü bir yolculuk	2	ikilem	1	toprak	1
kaybolmak	2	ikinci bir şans	1	uçmak	1
kış	2	ikinci bir fırsat	1	yol	1
yokluk	2	ikinci bir hayat	1	yolculuk	1
leylek	2	insan sirkülasyonu	1	vazgeçmek	1
kurtuluş	2	kaçmak	1	yağmur	1
temiz bir sayfa	2	karanlık bir gece	1	yetim kalmak	1
ateş	1	keşfetmek	1	zorunluluk	1
beyaz bir sayfa	1	korkaklık	1	zulüm	1
deniz	1	kültür alışverişi	1		
doğum	1	mecburiyet	1	Toplam	108

Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarından göç kavramı için 108 geçerli yanıt alındığı ve 64 metafor geliştirildiği görülmektedir. Geliştirilen 46 metafor tek bir öğretmen adayını, 7 metafor 2’şer öğretmen adayını; 5 metafor 3’er öğretmen adayını; 2 metafor 4’er öğretmen adayını 1 metafor 5’er öğretmen adayını, 1 metafor 6’şar öğretmen adayını, 1 metafor 7’şer öğretmen adayını, 1 metafor 8’er öğretmen adayını temsil etmektedir. Çalışmada, göç kavramına ilişkin en fazla kullanılan metaforlar arasında; ayrılık, değişim, taşınmak, kuş, yeniden doğuş, zorunlu seyahat kavramları bulunur. Göç kavramı için ifade edilen metaforların kategorileştirilmiş hali Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Göç metaforu için geliştirilen kategoriler ve dağılımları

Kategori	Metafor	f	%
Kayıp ve yalnızlık olarak göç	ayrılık (8), ölüm (3), yalnızlık (3), yokluk (2), gerilemek (1), hüznün (1), kaçmak (1), korkaklık (1), vazgeçmek (1), yetim kalmak (1), zulüm (1), eksiklik (1), ateş (1)	25	23
Yer değiştirme olarak göç	taşınmak (6), zorunlu seyahat (4), gurbet (3), leylek (2), yolculuk (1), insan sirkülasyonu (1), sabit olarak yaşamamak (1), sel (1), seyahat (1), su (1), toprak (1), yol (1), heyelan (1)	24	22
Yeni bir başlangıç olarak göç	yeniden doğuş (4), yeni bir dünya (3), temiz bir sayfa (2) doğum (1), evlenmek (1), ikinci bir fırsat (1), ikinci bir hayat (1), ikinci bir şans (1), keşfetmek (1)	15	14
Zorlu bir mücadele olarak göç	hüzünlü bir yolculuk (2), kış (2), karanlık bir gece (1), mecburiyet (1), sonbahar (1), zorunluluk (1), terk etmek (1), deniz (1), dolu (1), hayat (1)	12	11
Özgürlük olarak göç	kuş (5), umut (3), uçmak (1), tatil (1), özgürlük (1)	11	10
Değişim olarak göç	değişim (7), kültür alışverişi (1), gece ve gündüz (1)	9	8
Bilinmezlik olarak göç	kaybolmak (2), hologram (1), gezegen (1), ikilem (1), okyanus (1), yağmur (1),	7	7
Sorunların çözümü olarak göç	kurtuluş (2), ilaç (1), profesyonel bir oyuncu (1), seçim (1).	5	5
Toplam		108	100

Tablo 3 incelendiğinde göç metaforu için öğrencilerden alınan 108 yanıtta 8 farklı kavramsal kategorinin oluşturulduğu görülmektedir. Oluşturulan kategoriler arasında; “Kayıp ve yalnızlık olarak göç” (%23); “Yer değiştirme olarak göç” (%22); “Yeni bir başlangıç olarak göç” (%14); “Zorlu bir mücadele olarak göç” (%11); “Özgürlük olarak göç” (%10); “Değişim olarak göç” (%8); “Bilinmezlik olarak göç” (%7) ve “Sorunların çözümü olarak göç” (%5) yer almaktadır. Katılımcıların en çok kullandıkları metaforlar, “Kayıp ve yalnızlık olarak göç” ve “Yer değiştirme olarak göç” kategorileri altında toplanmıştır. En az kullanılan metaforlar ise “Sorunların çözümü olarak göç” kategorisine aittir. Oluşturulan kategorilere ilişkin örnekler başlıklar halinde sunulmuştur.

- 1. Kayıp ve Yalnızlık Olarak Göç:** Bu kategoride 25 katılımcı tarafından 13 farklı metafor geliştirilmiştir. Geliştirilen metaforlar daha çok göç kavramına yüklenen olumsuz duygularla ilişkilidir. Örneğin; göç “ölüm” gibidir. Çünkü “yaşadığımız yerleri terk etmeye zorlar.” Göç “hüznün” gibidir. Çünkü “insanın alıştığı bir yerden başka bir yere göç etmesi onu üzer.” Göç “yetim kalmak” gibidir. Çünkü “farklı topraklarda yabancı ve kimsesizsinizdir.”
- 2. Yer Değiştirme Olarak Göç:** Bu kategori altında 24 katılımcıdan alınan yanıtlarla 13 farklı göç metaforu geliştirilmiştir. Metaforlarda göç, taşınma, mekân değişikliği, yerleşim alanının değişimi gibi hareketliliği içeren kavramlara yöneliktir. Yer değiştirme olarak göç kategorisi için verilebilecek birkaç örnek şöyledir: Göç “taşınmak” gibidir. Çünkü “ruh ve beden olarak başka bir yere gidilir.” Göç “heyelan” gibidir. Çünkü “bir yere ait olan parça ayrılarak başka bir yere gider.” Göç “toprak” gibidir. Çünkü “rüzgarla birlikte farklı yerlere savrulur.”
- 3. Yeni Bir Başlangıç Olarak Göç:** Bu kategori altında 15 katılımcı tarafından geliştirilen 9 farklı göç metaforu bulunmaktadır. Metaforlar daha çok göç kavramına yüklenen olumlu duyguların ifadelerini içerir. Yeni bir başlangıç olarak göç kategorisine ilişkin katılımcılardan alınan bazı örnekler şu şekildedir: Göç “yeniden doğuş” gibidir. Çünkü “insanın hayatını sona erdirip yeni bir hayata başlar.” Göç “temiz bir sayfa” gibidir. Çünkü “hayata sıfırdan başlamış gibi oluruz.” Göç “doğum” gibidir. Çünkü “yeni bir hayata başlanır.”
- 4. Zorlu bir Mücadele Olarak Göç:** Bu kategori altında 12 katılımcı tarafından ifade edilen 10 farklı göç metaforu yer almaktadır. Metaforlar daha çok göç kavramına yüklenen zorlu, sıkıntılı ve mücadelelerle dolu bir süreci anlatmaktadır. Zorlu bir mücadele olarak göç kategorisine ait bazı

örnekler şu şekildedir: Göç “kış” gibidir. Çünkü “soğuk havayı beraberinde getirir.” Göç “karanlık bir gece” gibidir. Çünkü “geride kalanları görmek artık zordur” Göç “terk etmek” gibidir. Çünkü “vazgeçmeyi ve sahip olduklarını ardında bırakmayı gerektirir.”

5. **Özgürlük Olarak Göç:** Bu kategori altında 11 katılımcı tarafından geliştirilen 5 metafor bulunmaktadır. Metaforlar, göçü anlamsal olarak bağımsızlık ve sıkıntılardan kurtulma düşüncelerini içermektedir. Özgürlük olarak göç kategorisine ilişkin verilebilecek bazı örnekler şöyledir: Göç “kuş” gibidir. Çünkü “hem yer hem mevsim hem yaşayış tarzınızı değiştirir.” Göç “umut” gibidir. Çünkü “güzel yarınlar görürsünüz.” Göç “tatil” gibidir. Çünkü “iyi hissettirir.”
6. **Değişim Olarak Göç:** Bu kategori altında 9 katılımcı tarafından ifade edilen 3 farklı metafor bulunmaktadır. Metaforlar daha çok göçün neden olduğu dönüşümlerle ilgilidir. Değişim olarak göç kategorisine şu örnekler verilebilir: Göç “değişim” gibidir. Çünkü “yaşantınızda farklılıklar olur.” Göç “kültür alışverişi” gibidir. Çünkü “toplumlar göç etikleri ülkelerden fazlaca etkilenir ve etkilerler.” Göç “gece ve gündüz” gibidir. Çünkü “gece Ay’a gündüzde Güneş’e alışırız.”
7. **Bilinmezlik Olarak Göç:** Bu kategori altında 7 katılımcı tarafından geliştirilen 6 farklı göç metaforu bulunmaktadır. Metaforlar daha çok göç kavramının düşündürdüğü belirsizlik duygusu ve düşüncesi ile ilişkilidir. Bilinmezlik olarak göç kategorisi için verilebilecek bazı örnekler şu şekildedir. Bence göç “gezegen” gibidir. Çünkü “gittiniz yer uzay boşluğundan farksızdır.” Göç, “okyanus” gibidir. Çünkü “derinlerde ne ile karşılaşacağını bilemezsin.” Göç, “yağmur” gibidir. Çünkü “belli zamanlarda sıklaşır, bazen azalır bazen hiç olmaz.”
8. **Sorunların Çözümü Olarak Göç:** Bu kategoride 5 katılımcı tarafından ifade edilen 4 metafor bulunmaktadır. Metaforlar daha çok göçü sorun çözen bir eylem olarak görmekle ilgilidir. Sorunların çözümü olarak göç kategorisine ilişkin bazı örnekler şöyledir: Bence göç “profesyonel bir oyuncu” gibidir. Çünkü “kendisine ihtiyaç varsa kendisi de rızasıyla oyuna girebilir.”

Kültür Kavramına İlişkin Metaforlar

Mevcut çalışmada kültür kavramı için ifade edilen metaforlar ve dağılımları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “kültür” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
gökkuşağı	7	geçmişimiz	1	parmak izi	1
insan	7	halat	1	saat	1
kimlik	6	ışık	1	sanat	1
ağaç	5	kader	1	ses dalgası	1
ayna	4	iklim	1	sinema	1
benlik	3	karakter	1	sosyallik	1
ait hissetmek	3	karışık kuruyemiş	1	su	1
çatı	3	karmaşa	1	sur	1
hayat	3	kimlik cüzdanı	1	ten rengimiz	1
çocuk	2	kitap	1	toplumun aynası	1
ağacın kökleri	1	köprü	1	toplumun temel taşı,	1
taşıyıcı kolon	1	kütüphane	1	toprak	1
beyin	1	korona	1	ülke	1
birikim	1	maddi manevi değerler	1	ülkenin kimlik kartı	1
bulaşıcı hastalık	1	meşale	1	yaşanmışlıklar	1
bütünlük	1	mevsimler	1	yaşam	1
aşure	1	milletin yapı taşı	1	yazılı olmayan kurallar	1
değer	1	milli aidiyet	1	yemek	1
değişim	1	miras	1	yemek tarifi	1
dil öğrenmek	1	mozaik	1	yozlaşma	1
ekin ekmek	1	nar	1	zenginlik	1
ekmek	1	orman	1	zincir	1
enerji	1	ortak düşünmek	1		
ev	1	özgün	1	Toplam	103

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarından kültür kavramı için 103 yanıt alındığı ve 73 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Geliştirilen metaforlar içinde 2 metafor 7’şer öğretmen adayını; 1 metafor 6’şar öğretmen adayını; 1 metafor 5’er öğretmen adayını; 1 metafor 4’er öğretmen adayını; 4 metafor 3’er öğretmen adayını; 1 metafor 2’şer öğretmen adayını ve kalan 93 metafor 1’er öğretmen adayını temsil etmektedir. Çalışmada, kültür kavramına ilişkin kullanılan birden fazla metafor arasında; gökkuşağı, insan, kimlik, ağaç, ayna, benlik, ait hissetmek, çatı, hayat ve çocuk kavramları yer almaktadır. Kültür kavramı için ifade edilen metaforların kategorileştirilmiş hali Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Kültür metaforu için geliştirilen kategoriler ve dağılımları

Kategori	Metafor	f	%
Kimlik olarak kültür	insan (7), kimlik (6), ayna (4), ait hissetmek (3), benlik (3), değer (1), karakter (1), kader (1), kimlik cüzdanı (1), köprü (1), maddi manevi değerler (1), milletin yapı taşı (1), milli aidiyet (1), ortak düşünmek (1), özgün (1), parmak izi (1), ten rengimiz (1), toplumun temel taşı (1), toprak (1), ülke (1), ülkenin kimlik kartı (1), yazılı olmayan kurallar (1), toplumun aynası (1)	41	40
Çeşitlilik olarak kültür	gökkuşağı (7), ağaç (5), aşure (1), değişim (1), karışık kuruyemiş (1), mevsimler (1), mozaik (1), nar (1), orman (1), sanat (1), sinema (1), sosyallik (1), zenginlik (1), iklim (1)	24	23
İhtiyaç olarak kültür	çocuk (2), beyin (1), ekmek (1), kitap (1), meşale (1), ışık (1), su (1), yemek (1)	9	9
Sürdürülebilirlik olarak kültür	bulaşıcı hastalık (1), dil öğrenmek (1), ekin ekmek (1), enerji (1), halat (1), yaşanmışlıklar (1), zincir (1), ses dalgası (1), saat (1).	9	8
Zorlayıcı bir süreç olarak kültür	hayat (3), karmaşa (1), korona (1), yaşam (1), yozlaşma (1)	7	7
Koruyucu bir unsur olarak kültür	çatı (3), ağacın kökleri (1), taşıyıcı kolon (1), ev (1), sur (1)	7	7
Birikim olarak kültür	yemek tarifi (1), birikim (1), bütünlük (1), kütüphane (1), geçmişimiz (1), miras (1)	6	6
Toplam		103	100

Tablo 5 incelendiğinde kültür metaforu için öğrencilerden alınan 103 yanıtta 7 farklı kavramsal kategorinin oluşturulduğu görülmektedir. Oluşturulan kategoriler arasında; “Kimlik olarak kültür” (%40); “Çeşitlilik olarak kültür” (%23); “İhtiyaç olarak kültür” (%9); “Sürdürülebilirlik olarak kültür” (%8); “Zorlayıcı bir süreç olarak kültür” (%7); “Koruyucu bir unsur olarak kültür” (%7) ve “Birikim olarak kültür” (%6) yer almaktadır. Katılımcıların en fazla “Kimlik olarak kültür” kategorisi altında toplandığı görülmektedir. En az kullanılan metaforlar ise “Birikim olarak kültür” kategorisine aittir. Oluşturulan kategorilere ilişkin örnekler başlıklar halinde sunulmuştur.

- 1. Kimlik Olarak Kültür:** Bu kategori için 41 katılımcı tarafından 23 farklı metafor geliştirilmiştir. Geliştirilen metaforlar daha çok kültürü kişiye, bir düşünceye veya bir eşyaya yüklenen özgün bir unsur olarak görmektedir. Örneğin; kültür “*kimlik*” gibidir. Çünkü “*kültürümüzün özelliklerini düşüncelerimizde, giyimimizde vs. taşıyırız.*” Kültür “*insan*” gibidir. Çünkü “*doğar büyür gelişir ölür yani bir zaman sonra kaybolur, en azından özelliklerini yitirmeye başlar.*” Kültür “*ayna*” gibidir. Çünkü “*ayna olan neyse onu yansıtır.*”
- 2. Çeşitlilik Olarak Kültür:** Bu kategori altında 24 katılımcı tarafından ifade edilen 14 farklı metafor bulunmaktadır. Metaforlar daha çok kültürün tek bir özelliği içermemesi ile ilgilidir. Çeşitlilik olarak kültür kategorisine şu örnekler verilebilir: Kültür “*gökkuşağı*” gibidir. Çünkü “*insana özgü düşünce ve yapıları simgeler.*” Kültür “*ağaç*” gibidir. Çünkü “*ağacın köklerini kültürün her bir ögesi olarak*

düşünürsek, nasıl ki kültür toplumun her kesimine işlerse ağaçta kökleriyle bulunduğu yerde toprağın her zerresine işler ve kültürün gelişmesini sağlar.” Kültür “mevsimler” gibidir. Çünkü “her milletin her topluluğunun ayrı bir kültürü bir toplum yapısı bazen büyük farklılıklar olabiliyor.”

- 3. İhtiyaç Olarak Kültür:** Bu kategori altında 9 katılımcı tarafından ifade edilen 8 farklı metafor bulunmaktadır. Metaforlar daha çok kültürün yaşam için bir gereksinim olduğunu ifade eden duygu ve düşünceleri kapsamaktadır. İhtiyaç olarak kültür kategorisine örnek olarak şu cümleler verilebilir: Kültür “*kitap*” gibidir. Çünkü “*gördükçe, alıştıkça, kültürün içinde yol aldıkça farklı şeylerle karşılaşırısın.*” Kültür “*ekmek*” gibidir. Çünkü “*insan kültürüyle büyür, öğrenir ve gelişir. İnsanın olmazsa olmazlarından.*” Kültür “*su*” gibidir. Çünkü “*insanlar su olmadan yaşayamayacağı gibi kültür olmadan da yaşayamaz ve bir toplum oluşturamaz.*”
- 4. Sürdürülebilirlik Olarak Kültür:** Bu kategori altında 9 katılımcı tarafından oluşturulan 9 farklı metafor bulunmaktadır. Metaforlar daha çok kültürün devamlılığını içeren ifadelerden oluşmaktadır. Sürdürülebilirlik olarak kültür kategorisine ait bazı örnekler şunlardır: Kültür “*enerji*” gibidir. Çünkü “*başkalarına aktarabiliriz.*” Kültür “*dil öğrenmek*” gibidir. Çünkü “*başka bir dil ile farklı bölgelerde yaşayan insanların da kültürlerine daha çok hâkim olabiliriz.*” Kültür “*ekin ekme*” gibidir. Çünkü “*ne kadar özen gösterirseniz ne kadar önem verirseniz bir sonraki hasat daha verimli olur.*”
- 5. Zorlayıcı Bir Süreç Olarak Kültür:** Bu kategori altında 7 katılımcı tarafından ifade edilen 5 farklı metafor bulunmaktadır. Metaforlar daha çok kültürün yaşam için mücadele ve zorluklarla dolu bir süreci kapsadığını ifade etmektedir. Zorlayıcı bir süreç olarak kültür kategorisine şu örnekler verilebilir: Kültür “*karmaşa*” gibidir. Çünkü “*iyi midir kötü müdür anlayamazsın.*” Kültür “*korona*” gibidir. Çünkü “*yayıldıkça değişir.*”
- 6. Koruyucu Bir Unsur Olarak Kültür:** Bu kategori altında 7 katılımcı tarafından ifade edilen 5 farklı metafor bulunmaktadır. Metaforlar anlamsal olarak kültürü koruyan kapsayan ifadelerle anlatılmıştır. Koruyucu bir unsur olarak kültür kategorisine şu örnekler verilebilir: Kültür “*sur*” gibidir. Çünkü “*sürekli zarar görmesine rağmen içindekileri daima muhafaza eder.*” Kültür “*çatı*” gibidir. Çünkü “*bir evi soğuktan yağmurdan vb. olaylardan korur kültürde bir milletin çatısıdır çatı ne kadar sağlamsa o millette o kadar güçlü olur.*” Kültür “*ağacın kökleri*” gibidir. Çünkü “*insanların bir arada sağlam temellerle yaşamalarını sağlar.*”
- 7. Birikim Olarak Kültür:** Bu kategori altında 6 katılımcı tarafından ifade edilen 6 farklı metafor bulunmaktadır. Metaforlar daha çok kültürün zaman içinde süregelen birikimlerden geldiğini ifade etmektedir. Birikim olarak kültür kategorisine şu örnekler verilebilir: Kültür “*kütüphane*” gibidir. Çünkü “*yılların birikimi ile ortaya çıkmıştır.*” Kültür “*yemek tarifi*” gibidir. Çünkü “*o tarifler bize annemizden miras olarak kalmıştır.*” Kültür “*çocuk*” gibidir. Çünkü “*çocuk nasıl büyüyorsa kültür de birikimli bir şekilde ilerler.*”

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Mevcut çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göç ve kültür kavramlarına yönelik metaforik algıları incelenmiş ve elde edilen metaforlar belirli kategoriler halinde toplanmıştır. Çoğunlukla kadın öğretmen adayları tarafından katılımın sağlandığı araştırma verilerinden 211 geçerli yanıt alınmıştır. Araştırmada göç kavramı için 64, kültür kavramı için ise 73 farklı metafora ulaşılmıştır. Göç kavramı için geliştirilen metaforlar incelendiğinde, en fazla kullanılan metaforların ayrılık, değişim, kuş, taşınmak, yeniden doğuş ve zorunlu seyahat olduğu görülmektedir. Göç kavramı için oluşturulan kategoriler 8’ e ayrılmıştır. Bu kategoriler; Kayıp ve Yalnızlık, Yer değiştirme, Yeni ve iyi bir başlangıç, Zorlu bir mücadele, Özgürlük, Değişim, Bilinmezlik ve Sorunların çözümü olarak göç başlıkları şeklindedir. Araştırmada göç kavramı için en fazla metafor oluşturulan kategori “Kayıp ve yalnızlık olarak göç (%23)” kategorisine aittir. Göç kavramı için en az metafor geliştirilen kategori ise “Sorunların çözümü olarak göç (%5)” tür.

İlgili alan yazın incelendiğinde göç kavramının metaforik algısına ilişkin farklı okul ve sınıf düzeylerinde çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda katılımcılar göç kavramını en fazla “kuş” metaforu ile ilişkilendirmişlerdir (Şentürk vd., 2017; Canbaba, 2018; Duran, 2019; Öztaş, 2020; Türk ve Atasoy, 2020; Güneş ve Çetin, 2020). Bazı çalışmalarda ise göç daha çok, taşınmak

ayrılmak, zorunlulukla yapılan hareket, bir yere ulaşmak vb. metaforlarla ifade edilmiştir (Çepni, 2013; Çetin vd., 2015; Şentürk vd., 2017; Kılınç vd., 2018). Göçe maruz kalan Iraklı Türkmen öğrencilerle yapılan bir çalışmada göç kavramı daha çok savaş ve ölüm metaforlarıyla ifade edilmiştir (Irmak vd., 2018) Göçün daha çok çaresizlik ve bilinmezlik metaforları ile ifade edildiği bir başka çalışma ayrıca mevcuttur (Öztaş, 2020).

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar incelendiğinde katılımcıların en fazla kullandıkları metaforların; gökkuşağı, insan, kimlik, ağaç ve ayna kavramlarına ait olduğu görülmektedir. Kültür kavramı için oluşturulan metaforlar 7 kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler, kimlik, çeşitlilik, ihtiyaç, sürdürülebilirlik, zorlayıcı bir süreç, koruyucu bir unsur ve birikim olarak kültür şeklinde ayrılmıştır. Kültür kavramı için kullanılan metaforlar en fazla “Kimlik olarak kültür” (%41) kategorisi altında toplanmıştır. Kültür kavramı için en az kullanılan metaforlar ise “Birikim olarak kültür” (%6) kategorisine aittir. İlgili alayazın incelendiğinde ülkemizde kültür kavramına ilişkin oluşturulan metaforların çok çeşitli olduğu görülmektedir. Çelikten (2006), çalışmasında kültürü eğitim sistemimizdeki değişimin düzenleyicisi, pusula ve birleştirici özellikleri ile ele almıştır. Erdilmen Ocak, Çiydem ve Mindivanlı Akdoğan (2017) tarafından yapılan çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adayları kültür kavramını en fazla hayat, insan, yaşam kavramları ile ifade etmişlerdir. Akyol ve Kızıltan (2018) çalışmalarında öğretmen adaylarının kültür kavramını en fazla ayna metaforu ile ifade ettiğini belirtir.

Bu araştırma sonuçlarından yola çıkarak öğretmen adaylarının hem göç hem de kültür kavramı için zengin içerikler sundukları söylenebilir. Nitekim kavramlar için geliştirilen metaforlarda olumlu ve olumsuz ifade yönünden farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin göç kavramı için daha çok olumsuz nitelikte metaforlar geliştirilirken kültür kavramı için yaşama dair gereklilik ve zenginlik sunan olumlu ifadeler göze çarpmaktadır. Bu ifadeler son yıllarda komşu ve yakın ülkelerden göç alan ve farklı kültürleri bünyesinde barındıran ülkemiz için üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Özellikle göç kavramı için geliştirilen olumsuz metaforlar için ülkemizde yaşanan düzensiz göç yönelimlerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle mevcut araştırma sonuçlarından yola çıkarak göç ve kültür tanımını yapan öğretmen adaylarının geliştirdikleri metaforları daha iyi anlamak ve nedenlerine ulaşmak amacıyla açık uçlu soruların yer aldığı görüşmelerin gerçekleştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2018). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aktan, C. C. (2003). *Değişim çağında yönetim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Akyol, C., & Kızıltan, Ö. (2019). Öğretmen adaylarının kültür kavramına ilişkin metaforları. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 39(2), 937-961. doi.org/10.17152/gefad.441751
- Alkar, E., & Atasoy, E. (2020). Türkiye’de göç üzerine yapılan doktora tezlerine yönelik bir içerik analizi. *Tesam Akademi Dergisi*, 7(1), 67-89. doi.org/10.30626/tesamakademi.696174
- Arslan, M., & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 35(171), 100-108.
- Bilgiç, E. (1979). Kültür nedir, ne değildir? *Milli Eğitim ve Kültür Dergisi*, 1(3), 15-22.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canbaba, Z. (2018). *Ortaöğretim öğrencilerinin nüfus ve göç kavramına ilişkin algılarının metafor yöntemi ile incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Cevizci, A. (2010). *Eğitim sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 269-283.
- Çepni, O. (2013). *Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan coğrafya kavramlarına ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çetin, T., Kılcan, B., Güneş, C., & Çepni, O. (2015). Examining secondary school students' perceptions of the concept of migration: A qualitative study. *International Journal Of Education*, 7(3), 97-120. doi.org/10.5296/ije.v7i3.8025
- Duran, Ç. (2019) *Coğrafya öğretiminde göç üzerine metaforik bir çalışma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erdilmen Ocak, Ş., Çiydem, E., & Mindivanlı Akdoğan, E. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kimlik ve kültür kavramlarına yönelik metafor algıları. *e-Kafkas Journal of Educational Research*, 4(3), 59-71. doi.org/10.30900/kafkasegt.360685

- Gay, G. (2014). *Kültürel değerlere duyarlı eğitim: Teori, araştırma ve uygulama* (H. Aydın, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Giddens, A. (2006). *Sociology*. (5th Edition). Cambridge: Polity Press.
- Güneş, C., & Çetin, T. (2020). Ortaokul öğrencilerinin beyin göçü kavramına ilişkin algılarının incelenmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(2), 928-955.
- Güney, S. (1997). *Davranış bilimleri*. Ankara: Kara Harp Okulu Basım Evi.
- Güngör, E. (2011). *Dünden bugünden: Tarih, kültür, milliyetçilik*. Ankara: Ötügen Neşriyat.
- Güvenç, B. (1996). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (2013). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Irmak, C., Bilginer, R., & Çetin, T. (2018). Iraklı Türkmen öğrencilerin göç kavramına yönelik düşünceleri. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 87-101.
- Karpat, K. H. (2013). *Osmanlı'dan günümüze etnik yapılanma ve göçler* (B. Tırnakçı, Çev.). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kılınç, F. E., Karayel, F., & Koyuncu, M. (2018). Türk ve Suriyeli çocukların göç kavramına ilişkin metaforlarının belirlenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 37-54.
- Kroeber, A. L., & Kluckhohn, C. K. (1952). *Culture: A critical review of concepts and definitions*. New York: Random House.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2015). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil* (G. Demir, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Malinowski, B. (1990). *İnsan ve kültür* (M. F. Gümüş, Çev.). Ankara: V Yayınları.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. New York: Sage. Publications.
- Memiş, E., & Bülbül, C. (2014). *Eskiçağda göçler*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Merriam, B. S. (2015) *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası göçler ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Naktiyok, A. (1999). *Çevresel çalkantı ve örgüt kültürü* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Otyzbayeva, Z. (2006). *Kazak yazar Dükenbay Dosjanov'un ipek yolu romanında metaforlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Öktem, M. S. (2018). *Uluslararası göç hukukunda çocuklar ve hukuki statüleri*. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Özdal, B. (2018). *Uluslararası göç ve nüfus hareketleri bağlamında Türkiye*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Öztaş, S. (2020). Tarih bölümü öğrencilerinin bakışıyla göç: Bir metafor analizi çalışması. *Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 523-535. doi.org/10.29000/rumelide.835772
- Pehlivan Yılmaz, A., & Günel, E. (2021). Investigation of changing and unchanging migration phenomenon in social studies textbooks and the curricula. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22 (2), 1713-1749.
- Peters, T. J., & Waterman, R. H. (1987). *Yönetme ve yükseltme sanatı "mükemmeli arayış"* (S. Sargut, Çev.) İstanbul: Altın Kitaplar.
- Ricoeur, P. (2007). *Yorum teorisi söylem ve artı anlam* (G. Y. Demir, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Saban, A., & Ersoy, A. (2017). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Savage, T. V., & Armstrong, D. G. (1996). *Effective teaching in elementary social studies* (3rd edition). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Sert, D. Ş. (2015). Uluslararası göç yazınında bütüncü bir kurama doğru. G. İhlamur Öner ve A. Ş. Öner (Ed.). *Küreselleşme çağında göç içinde* (s. 29-47). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şentürk, M., Tıkman, F., & Yıldırım, E. (2017). Göç metaforuna yolculuk: Bir fenomenolojik çalışma. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 104-126. doi.org/10.31834/kilissbd.349853
- Tanrıkulu, M. (2018). *Coğrafya ve kültür*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tezcan, M. (2000). *Dış göç ve eğitim*. İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Tuna, M., & Özbek, Ç. (2014). Uluslararası göçlerin yeni kategorileri, ulus-devlet ve aidiyet: Türkiye'deki yabancı yerleşimcilerin toplumsal entegrasyonları. M. Tuna (Ed.). *Türkiye ve yeni uluslararası göçler içinde* (s. 38). Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Türk, H., & Atasoy, E. (2020). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin zihninde göç olgusu: Bir metafor analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 55, 26-44. doi.org/10.21764/mauefd.550258

- Uygur, N. (2018). *Kültür kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Uzunçarşılı Soydaş, A. (2001). *Çokuluslu işletmelerde kurum kültürü ve halkla ilişkiler uygulamaları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Weiner, M. (1990). Security, stability, and international migration. Cambridge, MA: Defense and Arms Control Studies Program. *Center for International Studies, Massachusetts Institute of Technology*, 17(3), 91-126.
- Yanık, C. (2013). *Dünyada ve Türkiye’de çokkültürlülük*. Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. P., & Günel, E. (2021). Sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programlarında değişen ve değişmeyen göç olgusunun incelenmesi. *Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE)*, 22(2), 1713-1749.